

Elever med diagnoser forlader oftere de frie grundskoler end folkeskoler

ANALYSE

SEPTEMBER 2026

Af Forskningsprofessor Jacob Nielsen Arendt
ROCKWOOL Fonden

Det danske velfærdssamfund er i vid udstrækning baseret på en målsætning om at tilvejebringe lige muligheder. En væsentlig kilde til ulige muligheder kan imidlertid skabes i grundskolen. Det kan skyldes lokale muligheder for frit skolevalg, begrænsninger i finansieringen af folkeskolen eller forskelle i bosætningsmuligheder¹. I andre tilfælde kan forskellene skyldes politiske valg, fordi målsætningen om lige muligheder støder mod andre værdier i vores skolesystem. Det gælder f.eks. de frie grundskolers ret til at bestemme deres elevgrundlag, som udmøntet i lov om frie grundskoler.

Denne analyse belyser om der er forskel på, hvor ofte elever med en diagnose forlader deres skole i utide, og om denne sandsynlighed varierer mellem folkeskoler og frie grundskoler.

Analysen viser, at elever med psykiatriske diagnoser er *mere* tilbøjelige til at skifte skole fra en fri grundskole end fra en folkeskole. Det kan der være mange årsager til, men analysen viser, at overhyppigheden for skoleskift består, når der kontrolleres for forskelle i elevernes baggrund, der ofte varierer mellem folkeskoler og frie grundskoler (forældreuddannelse, indkomst, oprindelsesland, køn og bopælskommune). Analysen viser også, at overhyppigheden for skoleskift fra en fri grundskole er særlig udtalt for elever i udskolingen, og at elever med en psykiatrisk diagnose i folkeskolen samtidig er mindre tilbøjelige til at skifte til en fri grundskole i 6. klasse.

¹ <https://rockwoolfonden.dk/udgivelser/foraeldre-betaler-dyrt-for-de-bedste-folkeskoler/>

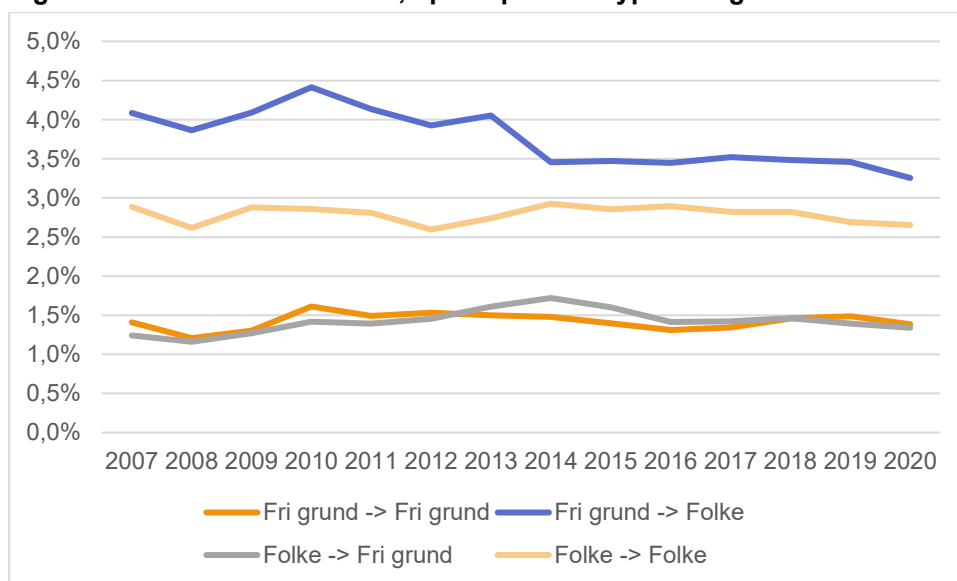
Samlet set tegner analyserne et billede af, at der ved indgangen til udskolingen – hvor elever og skoler ofte begynder at fokusere på resultater og afgangseksamen – sker en tydelig bevægelse mod folkeskolen for elever med en psykiatrisk diagnose.

Det er vigtigt at understrege, at analysen ikke kan belyse årsagen til skoleskift, altså om det er de frie grundskoler, der fravælger elever med diagnoser, eller om det skyldes et bevidst forældrevalg, f.eks. som følge af fordelingen af midler til specialstøtte i folkeskolen og de frie grundskoler. Analysens resultater dokumenterer derfor en nødvendig – men ikke en tilstrækkelig – betingelse for, at der er ulige muligheder for skolevalg for elever med en psykiatrisk diagnose.

Skoleskift er hyppigere fra frie grundskoler og til folkeskoler

Figur 1 viser andelen af elever i 0.-8. klasse, der skifter skole fra 2007 til 2020, opdelt efter skoletype før og efter skiftet. Den viser, at sandsynligheden for skoleskift fra frie grundskoler til folkeskoler er højere end sandsynligheden for andre skoleskift i alle årene. Figur 1 viser også, at skiftene *til* en folkeskole er langt hyppigere end skiftene til en fri grundskole, uanset hvilken skoleform eleven går på.

Figur 1. Andel der skifter skole, opdelt på skoletype før og efter skoleskift.

Note: Skoleskift inkluderer ikke skift til specialskoler, efterskoler eller skift, der følges af kommuneflytning, skolenedlæggelse eller administrative skift (se bilag).

Sandsynligheden for at skifte skole for elever med en psykiatrisk diagnose er højere for elever på frie grundskoler

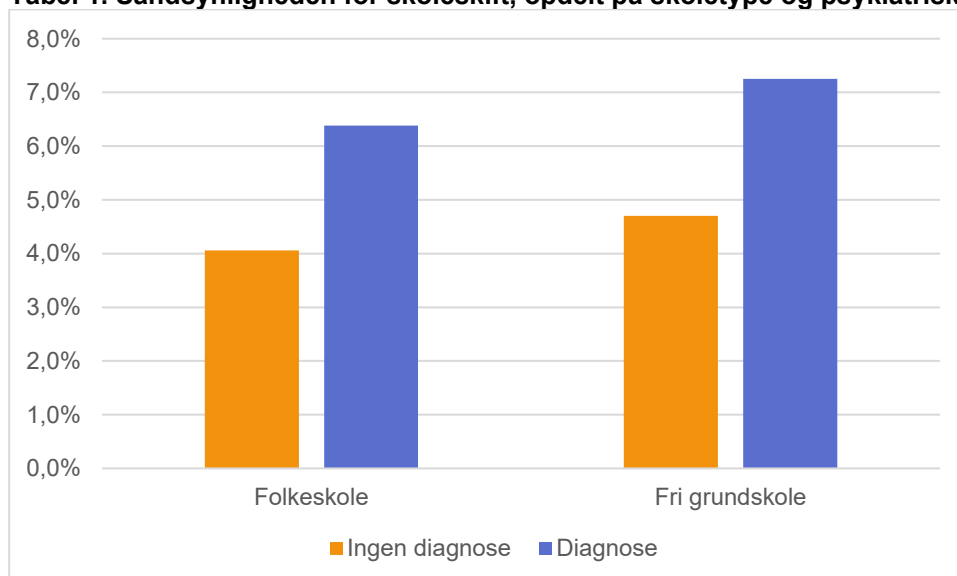
Elever med psykiatriske diagnoser kan opleve særlige udfordringer i deres skolegang og kræve særlige tiltag i skolen. Disse udfordringer kan være årsag til, at elever med en psykiatrisk diagnose oftere skifter skole end andre elever. Mens 4,1 procent af eleverne uden en psykiatrisk diagnose skifter skole, gælder det 6,5 procent blandt elever med en psykiatrisk diagnose.

Tabel 1 viser, hvordan denne sandsynlighed varierer på tværs af skoletyper. Mens 6,4 procent af eleverne med en diagnose skifter skole fra en folkeskole, gælder det 7,3 procent blandt elever med en diagnose fra frie grundskoler. En anden måde at sige det på er, at elever med en psykiatrisk diagnose har en overhyppighed for skoleskift, hvis de går på en fri grundskole, frem for hvis de går på en folkeskole. Overhyppigheden er på 14 procent (7,3/6,4).

Blandt elever uden en diagnose er de tilsvarende andele 4,1 procent på folkeskoler og 4,7 procent på frie grundskoler. Dermed er der også her en overhyppighed af skoleskift fra frie grundskoler. Det er derfor vanskeligt at sige, om det er skoletypen eller f.eks. sammensætningen af elever, der giver udslag i hyppigere skoleskift på frie grundskoler blandt elever med en diagnose. Eleverne på folkeskoler og frie grundskoler er nemlig ikke ens, men varierer bl.a. med hensyn til forældres uddannelsesniveau, indkomst, køn og bopælskommune. Det er forhold, der også har betydning for sandsynligheden for at skifte skole.

Når vi kontrollerer for elevernes baggrund øges overrepræsentationen fra de nævnte 14 procent imidlertid til 47 procent. Det skyldes, at elever i de frie grundskoler generelt har en baggrund, der gør det mindre sandsynligt, at de skifter skole. I det følgende belyses, hvordan denne socioøkonomisk justerede overhyppighed varierer over klassetrin og over tid.

Tabel 1. Sandsynligheden for skoleskift, opdelt på skoletype og psykiatrisk diagnose.

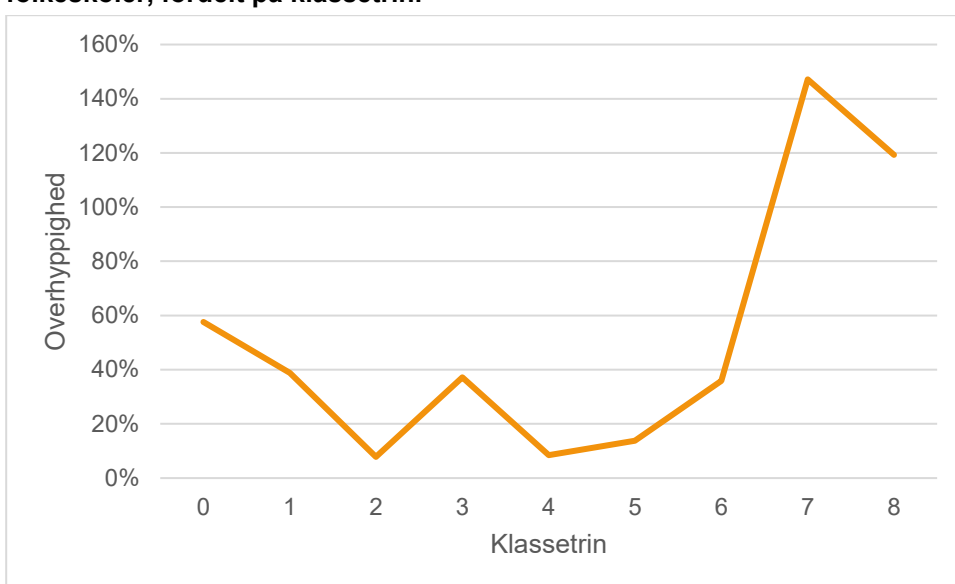

Note: Diagnose henviser til en psykiatrisk diagnose, observeret i patientregistret.

Overhyppigheden for skoleskift for elever med diagnoser på frie grundskoler stiger i udskolingen

Figur 3 viser overhyppigheden for skoleskift for elever med diagnoser på frie grundskoler i forhold til elever med diagnoser på folkeskoler. Mens overhyppigheden er høj lige efter skolestart i 0. klasse, falder den i resten af indskolingen og på mellemtrinet. Den stiger derefter markant i udskolingen til over 100 procent, dvs. her er sandsynligheden for at skifte skole for elever med en psykiatrisk diagnose over dobbelt så stor på frie grundskoler som på folkeskoler.

Figur 3. Overrepræsentation af skoleskift for elever med en diagnose fra frie grundskoler ift. folkeskoler, fordelt på klassetrin.

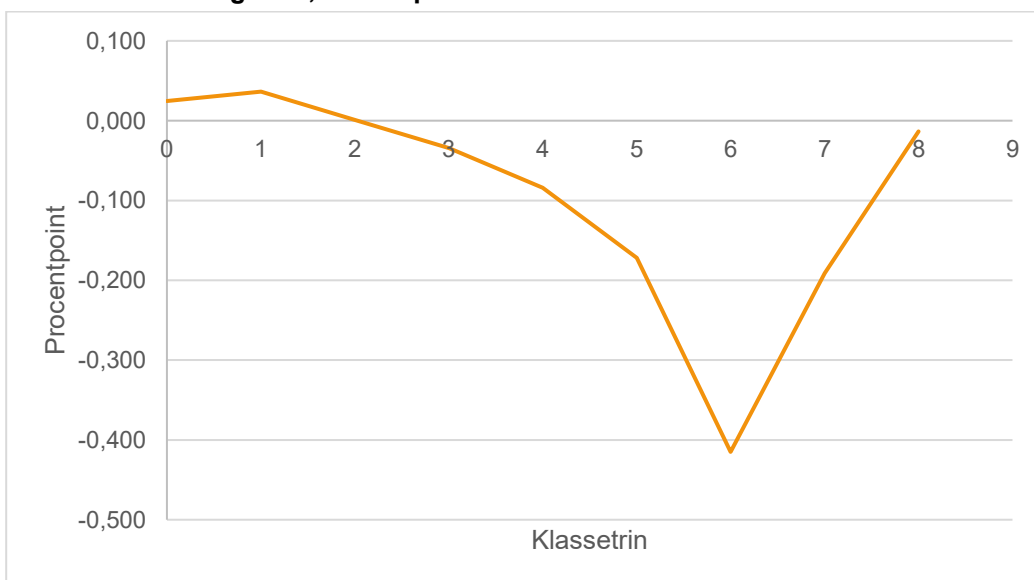

Note: Estimeret overhyppighed fra en lineær regression af skoleskift, kontrolleret for forældres uddannelsesniveau, indkomst, køn og bopælskommune. Figuren er beregnet på baggrund af koefficienter for skoletype, psykiatrisk diagnose og deres interaktionsled.

Færre elever med diagnoser skifter fra folkeskoler til frie grundskoler i udskoling

Den høje trafik af elever med en diagnose fra frie grundskoler kunne i princippet opvejes af en modsatrettet trafik fra folkeskoler til frie grundskoler. Figur 4 viser, at det ikke er tilfældet: Der er ingen forskel på sandsynligheden for at skifte skole fra en folkeskole til en fri grundskole i de tidlige klasser til og med 5. klasse, men til gengæld er sandsynligheden 0,4 procentpoint *lavere* for elever med en psykiatrisk diagnose i 6. klasse, dvs. ved indgangen til udskoling.

Figur 4. Forskel i sandsynlighed (ppt.) for skoleskift fra folkeskoler til frie grundskoler for elever med en diagnose, fordelt på klassetrin.

Note: Estimeret forskel i sandsynlighed for skoleskift fra folkeskole til en fri grundskole mellem elever med og uden en psykiatrisk diagnose, kontrolleret for forældres uddannelsesniveau, indkomst, oprindelsesland, køn og bopælskommune.

Bilag: Metode

Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik for 0.-8. klasse i skoleårene, der starter i 2007-2020. Skoleskift defineres som skift mellem skoler med forskellige institutionsnumre fra institutionsregistret. Alene skoleskift mellem hovedafdelinger medregnes, for at undgå fejlregistreringer som følge af manglende registrering af underafdelinger. Skoleskift som følge af skolelukninger medregnes heller ikke. En skolelukning er defineret ved skoler, der året efter ikke har nogen elever. Denne definition stemmer nogenlunde overens med de administrative år for lukninger, men sidstnævnte kan ligge et år eller 2 efter sidste år med elever.

Der findes andre administrativt tvungne skoleskift, f.eks. når udskoling og mellemtrin er lokaliseret på forskellige matrikler. Derfor medregner vi ikke skoleskift, hvis mere end 10 elever og 80 procent af årgangen skifter skole til samme skole efterfølgende. For at isolere fokus til skoleskift, der primært sker på grund af forhold for den enkelte elev, har vi valgt at fokusere på elever, der skifter skole uden at flytte kommune.

Ca. 8 procent af eleverne i hele perioden skifter skole, hvilket svarer til 627.759 skoleskift. 75.536 af skoleskiftene sker for elever, der flytter kommune, 102.681 sker samtidig med en skolenedlæggelse og 231.650 i forbindelse med det vi definerer som et administrativt skift (samme skift kan indgå i flere af kategorierne). Når disse andre årsager udelades, er der 318.056 skoleskift tilbage over den 14-årige periode, svarende til 4,3 procent af eleverne eller ca. 22.700 skoleskift per skoleår.

Bilagstabel 1 viser nogle udvalgte karakteristika for de elever, der skifter skole fra henholdsvis en folkeskole og en fri grundskole. Den viser, at andelen af eleverne med en diagnose er ca. 10 procent, blandt elever der skifter skole fra en folkeskole, 11 procent for elever, der skifter fra en fri grundskole og knap 8 procent, blandt elever, der ikke skifter skole. Tilsvarende viser tabellen niveau for skoleskift fra fri grundskole og folkeskole blandt elever med forskelligt niveau for forældres indkomst, uddannelse og blandt elever, hvis forældre er fra ikke-vestlig lande.

Alle justeringer for baggrund er foretaget ved hjælp af en lineær regressionsmodel, hvor forældreuddannelse, indkomst, oprindelsesland samt elevens køn og bopælskommune er forklarende variabler.

Bilagstabel 1. Karakteristika for elever, der skifter skole fra henholdsvis en folkeskole og en fri grundskole.

